

Medeniyetleri var eden kadim bir meslek olarak **inşaat mühendisliği;**

toplum yararı ve meslektaş haklarını savunan bir
örgüt olarak

İnşaat Mühendisleri Odası

Kentleri, köprüleri, yolları, barajları yapan kim?

İnşaat mühendisliği medeniyetleri yaratan bir meslektir; medeniyetleri görünür kılmaktadır. İnşa edilen yapılar medeniyetlerin izdüşümünü yansıtmakta ve beraberinde gelişmişliğin göstergesi sayılmaktadır.

Kültürel, sosyal, ekonomik ve benzeri özellikler nasıl ki medeniyetlerin soyut yanını gösteriyorsa, köprüler, yollar, binalar somut yanına işaret etmektedir.

İnşaat mühendisliği mesleği neyi inşa eder sorusunun yanıtı tam da bu noktada somut hale geçmektedir. İnşaat mühendisliği tarihin yapıcıları arasındadır; insanlığın gelişimine sunduğu katkı ise tartışılmazdır.

Basit tasarıma sahip ve ilkel sayılabilecek aletlerle inşa edilen yapılardan, gelişmiş teknolojinin kullanıldığı hayallerin bile sınırını zorlayacak nitelikteki yapılara geçiş, inşaat mühendisliğinin katettiği aşamaları göstermekle yetinmemekte, aynı zamanda insanintarihsel gelişimini, farklılaşan ihtiyaçları, toplumların değişen hassasiyetlerini resmetmektedir.

İnşaat mühendisliğinin seyri doğa olaylarından korunmakla başlamış, günümüzde ise neredeyse doğaya hükmedecek bir niteliğe bürünmüştür. İnşaat mühendisliği uygulamaları, doğa olaylarıyla doğal afetler arasındaki çelişkiyi, insanın güvenliği ve rahatının sağlanması hedefiyle çözüme kavuşturmuştur. Kazanan insan ve inşaat mühendisliği olmuştur.

*İnşaat
mühendisliği
tarihin
yapıcıları
arasındadır;
insanlığın
gelişimine
sunduğu
katkı ise
tartışılmazdır.*

İnşaat mühendisliğinin kadim çağlardan geleceğe kurduğu köprü, mesleğimizin sıradanlaştırılmasının, önemsizleştirilmesinin, insani özelliklerinden kopartılarak mekanikleştirilmesinin, toplumsal yarar ilkesinden uzaklaştırılmasının mümkün olmayacağını simgelemektedir.

*İnşaat
mühendisleri,
Cumhuriyetin
imar sürecinde
"çile" çekmiş,
kuruluş
sürecinin
sancılarının
aşılması
yolunda
mesleki
bilgileriyle
birlikte
hayatlarını
ortaya
koymuştur.*

Genç Cumhuriyet inşaat mühendislerinin omuzlarında yükseldi

Türkiye Cumhuriyeti uluslaşma öyküsü olduğu kadar aynı zamanda bir modernleşme sürecidir; Cumhuriyetle birlikte ülkenin imarında gözle görülür atılım başlamıştır.

Hâkim üretim ilişkisi gereği kentleşme olgusundan hayli uzak olan, nüfusunun büyük çoğunluğu kırsal kesimde yaşayan, iptidai şartlara haiz binaları kullanan genç Cumhuriyet, hemen her alanda daha nitelikli bir yaşama geçişin sancılarını yaşamıştır. Sancı, ideallerle gerçeklerin karşı karşıya geldiği noktada ortaya çıkmıştır ve ne yazık ki o günden bu güne hayli mesafe alınsa da hâlâ varlığını sürdürmektedir.

Ekonomik-siyasal-yönetmel-kültürel nedenlerin yarattığı sancı, ülkenin imarına dönük adımların atılmasına engel teşkil etmemiş, siyasi iradenin tercihlerini yansıtan projeler hayata geçmeye başlamıştır.

1923-1940 Demiryolları Projesi'nden TBMM Hizmet Binası'na kadar geniş bir yelpazeye yayılan uygulamalarda inşaat mühendislerinin yadsınamaz katkısı olmuş, Cumhuriyet projeleri inşaat mühendislerinin omuzlarında yükselmiştir.

Belirtilmelidir ki, projeler hayata geçirilirken ağırlıklı kamu kaynakları kullanılmış, inşa aşamasında mühendisler ve işçiler şevkle çalışmış, her bir eser, Cumhuriyeti onurlandıran yapılar olarak hayatımızdaki yerini almıştır.

İnşaat mühendislerinin ülkenin yeniden imarındaki anlam ve önemini farkında olmayanlara, İnşaat Mühendisi Kadri Çile'nin hazin öyküsü örnek gösterilmelidir: Kadri Çile, Fırat Nehri üzerinde yapılacak olan Birecik Köprüsü'nün şantiye şefidir. Nehir üzerinde ulaşım sal marifetiyle sağlanmaktadır. Köprü'nün yapılmasıyla işsiz kalacak salcılar inşaat mühendisi Kadir Çile'yi görevi başında öldürür.

Bu dramatik öykünün kıssadan hissesi şudur: İnşaat mühendisleri, Cumhuriyetin imar sürecinde "çile" çekmiş, kuruluş sürecinin sancılarının aşılması yolunda mesleki bilgileriyle birlikte hayatlarını ortaya koymuştur.

Meslek odaları tarihi: Temenniler hâlâ hudutsuz

Meslek mensuplarının örgütlenme çabaları ikinci Meşrutiyet döneminde başlamıştır. 1908 yılında kurulan Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'ne, Hulusi Boyacıyan, Kemalettin Karaköy ve Refik Ziya Terziyan öncülük etmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte mesleki örgütlenmelerde de yeniden yapılanmaya gidilmiş ve meslek disiplinlerinin bağımsız örgütlenmesi temel hedef olarak alınmıştır. 1926'da kurulan Türk Yüksek Mühendisleri Birliği ile 1927'de kurulan Türk Mimarlar Cemiyeti'ni bu çerçevede görmek gerekmektedir. Mühendis ve mimar örgütleri, meslek haklarını korumak, geliştirmek, üyeler arasında dayanışmayı sağlamak amacıyla hareket etmiş, etkinlikler düzenlemiş, mesleki örgütlenmenin yasal dayanağının oluşturulması doğrultusunda siyasi iktidar nezdinde girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler 1927 yılının Mayıs ayında, Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun'un çıkartılmasıyla sonuçlanmış, mühendis ve mimarlık meslekleri yasal statüye ve unvana kavuşmuştur. Mevzuata dair tartışmalar ve yeni önerilerin ardı arkası kesilmemiş, nihayetinden bugün de geçerliliğini koruyan 1938 tarihli ve 3458 sayılı Kanun kabul edilmiştir.

Farklı mühendislik ve mimarlık disiplinlerinin birbirinden bağımsız sorunlar yaşaması ve ortaya çıkan yetki karmaşası nedeniyle, eş zamanlı olarak Birlik Kanunu'nun çıkartılması için çalışmalar başlatılmış olsa da, 1950'lerin ilk yarısına kadar sonuç alınamamıştır. Türk Yüksek Mühendisleri Birliği ile Türk Yüksek Mimarlar Birliği'nin ortaklaşa yürüttükleri çalışmalar neticesinde 1954 yılında 6235 sayılı Kanun yürürlüğe girerek Türk mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) kurulmuştur. TMMOB'nin ilk genel kurulunda alınan karar, İnşaat Mühendisleri Odası'nın kuruluşunu muştulamıştır. 19 Aralık 1954 tarihinde yapılan birinci İMO Genel Kurulu'nda, TMMOB Başkanı Naim Şukal bir konuşma yapmış ve "temennilerinin hudutsuz" olduğunu altını çizmiştir.

TMMOB ve İMO'nun kuruluş sürecinde öne çıkan amaç ve hedeflerin bir başka ifadesi olan "temennilerin hudutsuzluğu" vurgusu, mesleki-politik yaklaşımın nirengi noktasını tarif etmektedir ki, meslek odaları kuruluşundan günümüze bu nirengi noktasının tahkimatını sağlamaya çalışmış, mühendis ve mimarların tek ve merkezi örgütü olarak, mesleğin ve meslektaşların haklarını ve toplumsal çıkarlarını korumakla sorumluluk üstlenmiştir.

Anayasadan yönetmeliklere; meslek odaları mevzuatı hangi noktada başlıyor nerede bitiyor?

Başladığı nokta hiç şüphesiz Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır. TMMOB ve bağlı Odaları Anayasal kuruluşlardır. Çünkü Anayasa'da kuruluşları, görev ve sorumlulukları, amaç ve ilkeleri tanımlanmıştır. Anayasa'nın 135. Maddesi meslek odalarını şöyle tanımlamıştır: "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan (...) kamu tüzelkişilikleridir."

Meslek odalarının kamu kurumu niteliği ile toplumsal yarar ilkesi bu madde ile tescil edilmiş, mesleki-politik hattı Anayasa'ya göre düzenlenmiştir. Meslek odaları, meslektaşların birbirleriyle ve meslek mensuplarının halk ile ilişkisini güven temelinde sağlamakla mükellef tutulmuştur. Bu mükellefiyet, meslek odalarının, meslektaşların ve halkın çıkarlarını gözetmesi ve kamu idaresinin toplum yararına olmayan kararlarına karşı çıkması şeklinde izah edilebilir.

Bu noktadan bakıldığında, kent içi ulaşımın bilimsel gerekliliklerini dikkate almadan yapılan alt-üst geçitlere, İstanbul Boğazı'na köprü yapılmasına, ulusal değerlerin sermaye gruplarına peşkeş çekilmesine, mühendislik biliminin gereklerine aykırı uygulamalara, kentlerin, su havzaları ve yeşil alanların talan edilmesine karşı çıkan yaklaşım anlamlı ve anlaşılır olmaktadır.

Meslek odaları bu yetkiyi Anayasa'dan ve yasasından almaktadır. 6235 sayılı TMMOB Yasası'nın amacı Anayasa'nın 135. Maddesinden alınmış, "Meslek ve menfaatleriyle ilgili işlerde resmî makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı normları, fennî şartnameleri incelemek ve bunlar hakkında görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmektir." hükmü ilave edilerek, etkinlik alanı genişletilmiştir.

Türk Yüksek Mühendisleri Birliği ile Türk Yüksek Mimarlar Birliği'nin ortaklaşa yürüttükleri çalışmalar neticesinde 1954 yılında 6235 sayılı Kanun yürürlüğe girerek Türk mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) kurulmuştur.

Meslek odaları, meslektaşların birbirleriyle ve meslek mensuplarının halk ile ilişkisini güven temelinde sağlamakla mükellef tutulmuştur.

Serbest İnşaat Mühendisliği (SİM), İşyeri Tescil Belgesi (İTB), Yetkin Mühendislik, asgari ücret uygulaması, mesleğin çağa ayak uydurması amacıyla başlatılan uygulamalar olarak kayıtlara geçmiştir.

Meslek odalarının mevzuatı günün ihtiyaçlarını karşılıyor mu?

Anayasa ve TMMOB Yasası, meslek odalarının kalbi, yönetmelikler taşıyıcı damarlar, mesleki uygulamalar ile ilgili oluşturulan mevzuat ise kılcal uçlardır.

Taşıyıcı damar olan İMO Yönetmeliği, 20 Mart 1955 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin amaç kısmı, Anayasa ve TMMOB Yasası'nın adeta tamamlayıcısıdır.

Amaç; halkın ve ülkenin yararı, mesleğin gelişmesi, meslek mensuplarının onur, hak, yetki ve mesleki çıkarlarını korumak, geliştirmek, meslek içi eğitimi gerçekleştirmek, meslektaşları belgelendirmek ve yetkinleştirmek, yapı üretim sürecinin bileşenlerinin, proje, malzeme ve uygulamaların niteliğini yükseltmek, yapı üretim sürecini ve meslektaşları denetlemek, üniversiteler, ilgili kamu kurumları ve bakanlıklarla ortak proje geliştirmek, mesleki alana ilişkin yasal düzenlemelere katkı sağlamak, toplumsal yarar ve kamusal çıkar doğrultusunda kamu kuruluşların öneri götürmek, inşaat mühendislerinin çalışma koşulları, özlük hakları ve ücretlendirilmeleriyle ilgili çalışmalar yapmak ve benzeri hükümlerle tarif edilmiştir.

İMO, kurulduğu 1954 yılından günümüze yasa ve yönetmeliklerin çizdiği çerçeveden ayrılmamış, geoteknikten bilirkişiliğe, afet hazırlığından denetim ve belgelendirmeye kadar geniş bir yelpazede hazırlanan uygulama esasları ile mesleki alana, mesleki uygulamalara müdahale kanalları oluşturmuştur.

Mevzuatın zenginleştirilmesi ve yeni uygulama alanlarının tespit edilmesi, mesleki alanı düzenleyen mevzuatın günün ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olmasıdır ki, Serbest İnşaat Mühendisliği (SİM), İşyeri Tescil Belgesi (İTB), Yetkin Mühendislik, asgari ücret uygulaması, mesleğin çağa ayak uydurması amacıyla başlatılan uygulamalar olarak kayıtlara geçmiştir.

İMO, görüş ve önerilerini kamuoyuyla ve siyasi erklerle paylaşmış, deprem bilincinin geliştirilmesi doğrultusunda olanakları ölçüsünde katkı sağlamıştır.

Deprem gerçeği ve inşaat mühendisliği

Türkiye bir deprem ülkesidir. Topraklarının ve nüfusunun büyük bir bölümü deprem tehlikesi altındadır.

Anadolu coğrafyasında 1900'lü yılların başından günümüze otuza yakın büyük ölçekli deprem meydana gelmiş ve resmi kayıtlara göre 100 bin civarında insan hayatını kaybetmiştir.

Öncesinde de yıkıcı pek çok deprem yaşanmasına rağmen, 1999 depremleri devlet için bir milat olarak kabul edilmiş, ağırlıkla Marmara bölgesinde etkili olan deprem sonrasında güvenli yapı üretimi, yapı denetimi sistemi ve ilgili mevzuat tartışma gündeminin ilk sırasında kendisine yer açmıştır.

1999 depremleri devlet için milat olmuştur ancak İnşaat Mühendisler Odası, kuruluşundan itibaren deprem tehlikesine dikkat çekmiş, meslektaşların ve mesleki uygulamaların denetlenmesine,

yapı üretim sürecinin yerleşim yeri seçiminden planlamasına, tasarımdan uygulamaya, yapı malzemesinden işçiliğe kadar bütün bileşenlerin ve aslında sistemin sorunlu olduğunu görmüş, sorunun mesleki uygulamaların ve meslektaşların denetlenmemesinden kaynaklandığını tespit etmiş ve bu doğrultuda bir dizi çalışma başlatmıştır.

İMO, inşaat mühendisliği eğitiminden şantiye şefliğine, proje tasarımından kullanılan malzemeye, meslek içi eğitimden yapı denetimine, bina envanterinden güçlendirme çalışmalarına, mevzuatın yetersizliğinden yetkin mühendisliğe, kamu binalarından afet hazırlığına kadar pek çok sorunun çözümünde ısrarcı olmuş, görüş ve önerilerini kamuoyuyla ve siyasi erkle paylaşmış, deprem bilincinin geliştirilmesi doğrultusunda olanakları ölçüsünde katkı sağlamıştır.

1999 Marmara depreminden Van depremine kadar hem her afette, hem mesleki hem insani yardım kanalları oluşturmuş, acil insani ihtiyaçların karşılanması için dayanışma ilişkisini hayata geçirmekle yetinmemiş, hasar tespit çalışmalarını yapmak için gönüllü üyelerini seferber etmiştir.

İMO'nun takdire şayan tavrı bunlarla sınırlı kalmamış, meslektaşların belgelendirilmesi ve denetlenmesi, yetkin mühendisliğin bir kamusal konu olarak kabul edilmesi yönündeki çabalarla, yapı üretim sürecinin bileşenleri arasında ayırt edici bir konum edinmiştir.

Bir referans sistemi olarak Yetkin Mühendislik

Tam da bu noktada, Yetkin Mühendislikle ilgili süreci hatırlatmakta fayda bulunmaktadır. Çünkü İMO, Yetkin Mühendislik konusunu 1999 depremlerinden çok daha önce ülke gündemine taşımış, Yetkin Mühendisliğin kamu idaresinin bir sorunu haline gelmesi noktasında ısrarcı olmuş, ne yazık ki sonuç alamamıştır. İMO'nun kendi zemininde ve sınırlı olanaklarıyla başlattığı Yetkin Mühendislik uygulaması ise ne yazık ki yasal engellerle karşılaşmıştır.

Yetkin Mühendislik ve mühendislerin belgelendirilmesiyle ilgili ilk tartışmalar İnşaat Mühendisleri Odası zemininde 1960'lı yıllarda başlamış, daha sistemli tartışmalar ise 1990'ların ilk yarısında gerçekleştirilmiştir.

Başka ülkelerdeki Yetkin Mühendislik uygulamaları değerlendirilmiş, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamadan esinlenerek "Profesyonel Mühendislik" ya da "Sertifikalı Mühendislik" gibi isimlendirmelerle konu, paneller ve yayınlar aracılığı ile gündeme taşınmıştır.

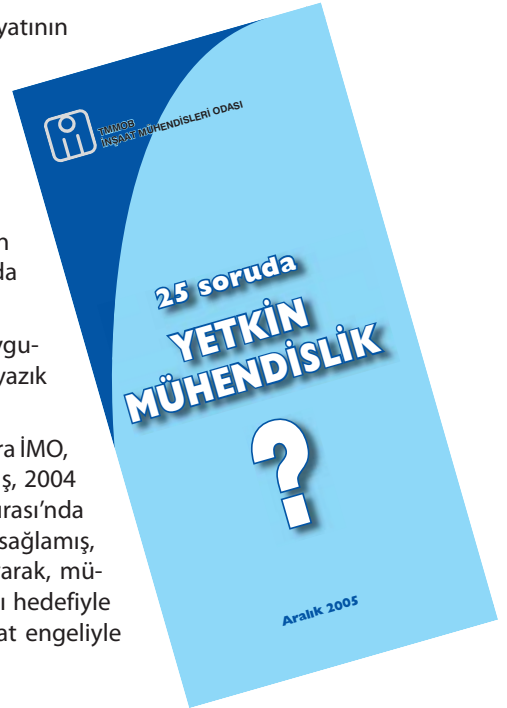
1990'lı yılların ikinci yarısından sonra konu ile ilgili tartışmalar biraz daha şekillenerek, ülke gerçeklerine ve ihtiyaca uygun hale gelmiş, hedeflenen sistem için Yetkin Mühendislik ismi üzerinde anlaşılmıştır.

İMO, Yetkin Mühendisliği, mesleki niteliği artıran, eğitimi meslek hayatının tamamına yaymayı amaçlayan, bilgiyi dinamik kılan, mesleki alanımıza adil ve eşitlikçi özellik kazandıran, öğrenmeyi ve gelişimi sürekli kılan ve öz itibarıyla referans kurumu olarak işleyecek bir uygulama olarak değerlendirmiştir. İMO, Yetkin Mühendisliğe, inşaat mühendisliği uygulamalarının etkinleştirilmesi, niteliğinin artırılması, mesleki uygulamalarda toplum yararının gözetilmesi ve güvenilir hizmet verilmesini sağlayacak bir misyon yüklemiştir. Yetkin Mühendislik bilgi, deneyim ve mesleki etikten oluşan bir sacayağında kurgulanmıştır.

Bu çerçevede İMO, 1997 yılında Yetkin Mühendislik Yasa Taslağı ve Uygulama Yönetmeliğı Taslağı hazırlayarak kamu idaresiyle paylaşmış, ne yazık ki, gerekli yankıyı yaratamamıştır.

1999 yılında meydana gelen Marmara ve Düzce depremlerinden sonra İMO, Yetkin İnşaat Mühendisliği yeniden gündeminin ilk sıralarına taşımış, 2004 yılında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından toplanan Deprem Şurası'nda Yetkin Mühendislik konusunun Sonuç Bildirisi'nden yer almasını sağlamış, 2005 yılında da Yetkin İnşaat Mühendisliği Yönetmeliğini yayımlayarak, mühendislerin yetkinleştirilmesi ve bu yolla mesleki niteliğın artırılması hedefiyle uygulamaya başlamış, mesleki çalışma esaslarını belirleyen mevzuat engeliyle karşılaşınca kadar uygulamaya devam etmiştir.

İMO, 1997 yılında Yetkin Mühendislik Yasa Taslağı ve Uygulama Yönetmeliğı Taslağı hazırlayarak kamu idaresiyle paylaşmış, ne yazık ki, gerekli yankıyı yaratamamıştır.

İMO, 1961 yılında İstanbul, 1962 yılında ise Ankara ve İzmir Belediyeleri ile yaptığı protokollerle, "proje vizesi" uygulamasına başlamış, İMO 8. Genel Kurulu'nda alınan karar uyarınca proje vizesi ülke sathına yayılmıştır.

Yapı üretim süreci: Yapı Polisinden Proje Vizesine

İMO'nun ısrarının sadece Yetkin Mühendislikle sınırlı kalmadığı kayıtlara düşmektedir. İMO yarım asrı aşan bir zamandır yapı denetimi konusunda hassasiyet göstermiş yapı üretim sürecinin tüm aşamalarının kesintisiz ve etkin olarak denetlenmesi gerektiğini savunmuştur.

İMO, 1961 yılında İstanbul, 1962 yılında ise Ankara ve İzmir Belediyeleri ile yaptığı protokollerle, "proje vizesi" uygulamasına başlamış, İMO 8. Genel Kurulu'nda alınan karar uyarınca proje vizesi ülke sathına yayılmıştır. 1972 yılında ise İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Elektrik Mühendisleri Odası ve Makine Mühendisleri Odası arasında imzalanan "Ortak Belge Uygulama Düzeni Protokolü" ile yapı üretiminin standarda kavuşturulması amaçlanmıştır. Protokolün, TMMOB'nin 18. Genel Kurulu'nda Yönetmelik haline getirilmesiyle, meslek odaları yapı üretimi sürecinin önemli bir unsuru olmuştur. Yönetmeliğin 1974 yılında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi, mühendislik, mimarlık mesleğinin itibarının sağlanıp korunması ve mesleki niteliğin yükseltilmesinin ilk adımı sayılmıştır.

İMO tarafından 1961 yılında önerilen "Yapı Polisi" uygulaması ise yapı denetimi sisteminin öncülü sayılabilir. Bugünden bakıldığında isimlendirme farklı çağrışımlar da bulunsa da, İMO'nun bir meslek örgütü olarak, sorunlu olarak tespit ettiği yapı üretimini denetlemek üzere öneri geliştirmiş olmasının takdire şayan bir yaklaşım olduğu belirtilmelidir. Kaldı ki İMO, öneri geliştirmekle kalmamış, 1961 yılında toplanan 8. Genel Kurulu'nda "Yapı Polisi Teşkilatı"nın kurulması yönünde bir karar alarak, Bayındırlık Bakanlığı ile görüşmelerde bulunmuştur.

"Yapı polisi" önerisi, sadece yapıların güvenliğiyle sınırlı kalmayan daha genel olarak imar planlaması ve kentleşme gibi sorunları da içerecek genişlikte ele alınmıştır. Siyasi erkin bu öneri karşısında duyarsızlığı İMO'nun ısrarlı tavrını engellememiş, 1968 yılında İMO, "Yapı Kontrol Düzeni" ismi altında İstanbul özelinde fiili girişimlerde bulunmuştur. Buna göre, özel mülk sahiplerinin isteği üzerine yapıların kaba inşaatının İMO tarafından denetlenmesi, temel muayenesinden, malzeme kalitesine, işçilikten proje esaslarına kadar farklı aşama ve uygulamaların denetimini takiben yapı için "Kalite Belgesi" hazırlanması öngörülmüştür.

Yapı denetimi konusunda asıl gelişmeler 1970'li yıllarda görülmeye başlamış, İMO ile İzmir Belediyesi arasında imzalanan protokolle başlayan yapı denetimi, örnek olarak daha sonraki uygulamaların önünü açmıştır. Uygulamaya göre; İzmir Belediyesi sınırları içerisindeki tüm inşaatların denetimi, İMO üyesi inşaat mühendisleri tarafından yapılacak, fahiş hatalardan ötürü fenni mesullerin cezalandırılmasından inşaatın durdurulmasına kadar her türlü konuda tasarruf hakkı İMO'nun inisiyatifinde olacaktır. Yapı denetimi faaliyetinin olmazsa olmazı sayılan laboratuvarların kurulması da bu dönemde başlamıştır. İlk beton laboratuvarı 1977 yılında İzmir'de kurulmuş, daha sonraki yıllarda kurulan 17 laboratuvarla İMO yapı denetimi sürecinin asli unsuru haline gelmiştir.

Depremler hem ülkenin hem mesleğin hem de meslek odalarının çalışma ve örgütlenme esaslarını kökten değiştirmiş, İMO, toplumsal yarar ilkesinden hareketle yasanın ve olanaklarının sınırları içerisinde, yer yer olanaklarını ve mevzuatı zorlayarak, süreçte belirleyici olmaya gayret etmiştir.

Mesleki aydınlanma sürecinde bilimsel etkinlikler

Gerek yapı üretimi geliştirilen örnekler gerek meslektaşların belgelendirilmesiyle ilgili uygulamalar ve gerekse de düzenlenen mesleki-bilimsel etkinlikler İMO'nun ayırt edici özellikleri arasında yer almaktadır.

Tablo açık ve nettir: İnşaat Mühendisleri Odası, 'hayat boyu öğrenme' ilkesini esas alarak meslektaşlarının mesleki bilgi ve tecrübesini çoğaltmayı, geliştirmeyi hedef almış, bir taraftan da ilgi alanında bulunan konuların kuramsal boyutuna vakıf olmalarını sağlayacak olanaklar yaratmıştır. Meslektaşların kullandığı bilgisayar programlarının eğitiminden su politikalarının tartışılmasına, uygulama esaslarından geoteknik raporlarının hazırlanmasına kadar meslektaşlarını, mesleki süreçte kullanılan bilgiler çerçevesinde donanımlı hale getirmiştir.

15 Şubat 1961 tarihli Milliyet Gazetesi haberi...

2006'dan 2012 yılı sonuna kadar kurs, seminer, kongre, sempozyum, çalıştay ve benzeri 3 bin civarında etkinlik düzenlenmiş ve bu etkinliklere 200 bin katılım sağlanmış olduğu gerçeği, mesleki aydınlanma sürecinin İMO tarafından hayata geçirildiğine işaret etmektedir.

Mesleki etkinlikler elbette konjonktürle sınırlı bir tasarruf değildir; bir zaman diliminde başlayıp bitmemiştir. 1954 yılında kurulan İMO, asgari düzeyde kurumsal işleyişi ve yönetsel devamlılığı sağlar sağlamaz, mesleki etkinliklere başlamış ve bu çerçevede ilk Teknik Kongre'yi 1962 yılında toplamıştır. 2012 yılı sonu itibarıyla Teknik kongre'nin 17'sinin toplanmış olduğunu hatırlatmak gerekmektedir.

İMO'nun mesleki etkinlikleri Teknik Kongre ile sınırlı değildir. 1954'ten günümüze defalarca Ulaştırma Kongresi, Ulusal Deprem Mühendisliği Konferansı, Su Yapıları Sempozyumu, İnşaat Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu, Köprüler ve Viyadükler Sempozyumu, Ulusal Beton Kongresi, Kentsel Altyapı Sempozyumu, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, Ulusal Çelik Yapılar Sempozyumu, Yapı Denetim Sempozyumu, Kıyı Mühendisliği Sempozyumu, İnşaat Yönetimi Kongresi, Geoteknik Sempozyumu, Su Politikaları Kongresi, Yapılarda Kimyasal Katkılar Sempozyumu, Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu, Kültürel Mirasın Depremden Korunması Konferansı, İnşaat Mühendisliği Kurultayı, Uluslararası Deprem ve Tsunami Konferansı, Ulaştırma Politikaları Kongresi, İnşaat Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu, Sel, Heyelan, Çiğ Sempozyumu, Afet Sempozyumu, Ulusal Yapı Mekaniği Laboratuvarları Toplantısı düzenlenmiştir.

Sempozyumlar, kurultaylar, konferanslara hazırlık amacıyla düzenlenen sayısız çalıştay ve atölye çalışması ile İMO, meslek alanında referans kurum olmuş, mesleki etkinliklerin sonuçları üniversitelerin, bilim insanlarının, meslektaşların kullanımına açılmıştır.

Kurslar ve seminerler, meslek içi eğitim bağlamında ayrı bir parantez açılmasını gerektirecek önemdedir. Sismik İzolasyon Sistemleri ve Tasarım Esaslarından Makro Programlamaya, Karayolu Tasarımından Viyadüklerin Deprem Performansına, Temellerde Su Yalıtımından Yapı Mekaniğine, İnşaat Proje Yönetimi ve Uygulamalarından Şantiye Şefi Sorumluluklarına kadar geniş yelpazeye yayılmış konularda kurs ve seminerler düzenlenmektedir.

Sempozyumlar, kurultaylar, konferanslara hazırlık amacıyla düzenlenen sayısız çalıştay ve atölye çalışması ile İMO, meslek alanında referans kurum olmuş, mesleki etkinliklerin sonuçları üniversitelerin, bilim insanlarının, meslektaşların kullanımına açılmıştır.

Mesleki aydınlanma sürecinde İMO yayınları

İnşaat Mühendisleri Odası'nın mesleki alanda referans kurum olmasını sağlayan sadece düzenlediği bilimsel etkinlikler değildir. İMO 1954 yılından bugüne mesleki alana çok faydalı eserler kazandırmış, yayınlanan kitap, dergi ve diğer tüm matbuat, inşaat mühendislerinin adeta "başucu kitabı" olmuştur.

Bu zaman zarfında gerçekleştirilen mesleki etkinliklerde, sempozyum, kongre, konferans ve diğerlerinin, sunulan bildirimlerin, tartışma notlarının, oturum tutanaklarının kitap formatına getirilmesi, zaman içerisinde "külliyenin" oluşmasını sağlamış, İMO mesleki alana çok sayıda kaynak kitap kazandırmıştır.

İMO kütüphanesinden verilecek örnekler, yayın anlayışını ve konuların çeşitliliğini gösterecektir. "Sinan Teması Üzerine Çeşitlemeler", "İnşaat Mühendisliği Eğitiminde Türkiye Gerçeği", "Şantiye El

İMO'nun meslek alanına kazandırdığı yayınların tamamı listelenmeyecek kadar fazladır. Süreli yayınlar ise İMO geleneğinde ve kültüründe ayrı bir öneme sahiptir.

Kitabı”, “Depremlerde Hasar Gören Yapıların Onarım ve Güçlendirilmesi”, “Kamulaştırma Bilirkişiliği”, “Basıncılı Sulamalar”, “Çelik Yapılar Emniyet Gerilmesi Esasına Göre Hesap ve Proje Esasları”, “İnşaat Mühendisleri Fiziki Mekânlar Zihni Mesafeler”, Mesleki Uygulama Düzenlemeleri ve Meslek Kipi Seçiminin Değerlendirilmesi”, “Kent Üzerine Sosyolojik Düşünceler, Türkiye’de Son 30 Yılda Kentsel Değişim Süreci”, “Yapı Planlaması Esasları”, “Yapı Malzemeleri Deprem Yönetmeliği ve Taşıyıcı Sistem Düzenlemesi”, “Endüstriyel Zemin Betonları”, “Hizmet Ticaretinin Serbestleştirilmesi ve Mühendislik Hizmetleri”, “Geoteknik Mühendisliği Eğitiminin Sorunları ve Uygulamaları”, “Deprem Olurken Nasıl Davranmalı?”

İMO’nun meslek alanına kazandırdığı yayınların tamamı listelenmeyecek kadar fazladır. Süreli yayınlar ise İMO geleneğinde ve kültüründe ayrı bir öneme sahiptir. 1955 yılından bu yana aralıksız yayınlanan mesleki-teknik makale ve değerlendirmelerin yer aldığı “Türkiye Mühendislik Haberleri” dergisi, 1972’de yayınlanmaya başlayan, 12 Eylül 1980 askeri darbe döneminde bir süreliğine yayın hayatına ara veren “Teknik Güç” dergisi, 1990 yılından bu yana çıkartılan ve inşaat mühendisliği alanında SCI indeksinde taranan hakemli tek Türkçe yayın olan “Teknik Dergi”, inşaat mühendisliği literatürünün oluşmasına katkı sağlayan değerli eserlerdendir.

İMO merkez ve şube yönetim kurulu üyelerinin gönüllülük temelinde görev aldığı, maaş karşılığı çalışmadığı da vurgulanmalıdır.

Gönüllülerden oluşan bir meslek örgütü: İMO

İMO zemininde katılımcılık ve şeffaflık temel prensip olarak belirleyiciliğe sahiptir. Bu bağlamda, kamu hizmeti vermek üzere örgütlenmiş olan İnşaat Mühendisleri Odası’nın gelir ve giderlerinin kamusal denetime tabi olduğu, bütçe hareketlerinin üyelerinin bilgisi dâhilinde gerçekleştiği bilinmelidir. Ayrıca, İMO merkez ve şube yönetim kurulu üyelerinin gönüllülük temelinde görev aldığı, maaş karşılığı çalışmadığı da vurgulanmalıdır. Bu gerçeklerin işaret ettiği noktada karşımıza, TMMOB ve bağlı Odaların yöneticilerinin ve Oda aktivistlerinin özverisi çıkmaktadır. Gerçekten de TMMOB ve bağlı Odaları, üye ve yöneticilerinin fedakârlığı ile çalışmalarını sürdürmekte, yönetim kurulu üyeleri özel yaşamlarından ve işlerinden özveride bulunmak durumunda kalmakta, bunun karşılığında maaş almamakta; yüksek bütçeli ulusal/uluslararası bilimsel etkinliklerin gerçekleştirilmesi için adeta “kıl, kırk yarılmaktadır.”

Üye aidatları ile mesleki denetim işlem ücretleri dışında geliri olmayan İMO, bu kaynağını mesleki-bilimsel etkinlikler, meslek içi eğitimler ve üyelere daha iyi hizmet verilmesini sağlayan hizmet binaları için kullanmaktadır.

Meslek odaları “siyaset” mi yapıyor?

Bu soruya yanıt vermenin, İMO’nun yarım asrı çoktan geride bırakan tarihine bakıldığında zül geleceği açıktır. Aslında bu soru bir başka şekilde de sorulabilir. Soru şudur: “Meslek odaları ile siyasi iktidarlar neden uzlaşamazlar?”

Nedeni gayet açıktır: İnşaat Mühendisleri Odası, 1954 yılından günümüze bütün siyasi iktidarlarla çelişki yaşamış, siyasi iktidarların kararlarını mesleki-bilimsel süzgeçten geçirmiş, topluma ve

kamuya zarar vereceğini düşündüğü uygulamalara karşı çıkmıştır. Aynı şekilde, kamu veya özel kesimde çalışan üyelerinin hak ve çıkarlarına ters düşen, kazanılmış hakları gasp eden tasarruflara karşı direnmiştir. İnşaat Mühendisleri Odası, siyasi iktidarların ekonomi-politiğine bilimsel-mesleki gerçekler doğrultusunda itiraz etmiştir.

Siyasi iktidarlara ile meslek odaları arasındaki çelişki politik değil, toplumsaldır; çelişki derindir, kapsamlıdır ve uzlaşmazlığı içermektedir. Çünkü İMO, toplumsal yarar ilkesinden taviz vermeyi düşünmemekte, temel anlayışından uzaklaştıracak bir uzlaşmayı doğru bulmamaktadır. Açık ki böyle bir uzlaşma kendi varlığının reddiyesi üzerine bina edilecektir ki, meslek odalarının bu durumu sessizce karşılaması veya kolaylaştırması mümkün değildir.

Siyasi iktidarların, mesleki sorunlara kaynaklık eden ekonomik-politik tercihlerinin meslek odalarının ilgi alanında olmasından ve bu doğrultuda görüş ve düşünce oluşturulmak ve kamuoyuyla paylaşmaktan daha doğal bir sonuç olamaz.

Eğer bir ülkede özelleştirme programı, kentsel dönüşüm projeleri, su politikaları, bütçe tercihleri, ücret düzenlemeleri, yatırım kararları, mesleki alanlara dair mevzuat değişiklikleri ulus ötesi sermaye gruplarının, uluslararası büyük tekellerin talebi ve ihtiyacı doğrultusunda belirleniyor ve gerçekleştiriliyorsa, meslek odalarının sorunun asıl kaynağına işaret etmesi bir başka doğruyu görünür kılmak içindir.

Meslek odalarının son yıllarda yoğunlaştığı konuların başında özelleştirmeler, ulaşım alanında yapılan yanlış yatırımlar, su politikaları, enerji yatırımları, kentsel dönüşüm projeleri vb. gelmektedir. Meslek odaları, bu ve benzeri konuların sınırları dâhilinde gerçekleştirilen bazı uygulamaların, toplumun zararına sonuç doğuracağına kanaat getirerek tepki göstermekte, uygulamaların durdurulması için yargıya başvurmaktadır.

İnşaat Mühendisleri Odası'na yön veren, merkezi ve yerel yönetimlerin gerçekleştirdiği yatırım ve uygulamaların topyekün reddiyesi değildir. Bu anlamda İMO örneğin; kent içinde alt-üst geçitlerin yapılmasına değil, alt-üst geçitlerin ulaşım master planı olmadan, belli bir program dâhilinde değerlendirilmeden, sürdürülebilir ulaşım hedefinin unsuru haline getirilmeden kent dokusu için yerleştirilmesinden ve dolayısıyla yeni ulaşım sorunlarını tetiklemesine karşı çıkmaktadır. Aynı yaklaşım, HES'ler, kentsel dönüşüm projeleri, duble yollar ile ilgili tartışmalar için de geçerlidir.

Aslında siyasi iktidarların tepkisini çeken nokta, bir meslek örgütünün toplum yararı ilkesinde ve mesleki-bilimsel gereklilikler noktasında ısrar etmesidir.

İnşaat sektöründeki dengesizlik meslektaşlarımızı doğrudan etkiliyor

İnşaat mühendisliği mesleği; inşaat mühendisliği eğitiminden, yapı üretim sürecine kadar sorun ve sıkıntılar içerisindedir; mevcut olumsuzluklar, mesleki niteliği düşüren, yapı üretim sürecinin bileşenlerini meslekten soğutan, yatırım kararlarını etkileyen sonuçlar doğurmaktadır.

İnşaat mühendisliği, özel ve kamu yatırımlarıyla doğrudan ilintilidir. Bu nedenle, kamu yatırımlarındaki azalma, bütçedeki tercih değişiklikleri mesleki hareketliliği doğrudan etkilemekte, özel kesimde ise değişen dengeler nedeniyle bırakalım orta ya da uzun vadeli kararların alınmasını, kısa vadeli programlar bile geliştirilememektedir. Konut sektörü ile finans sektörü arasındaki ilişki, konuta olumsuz yansımakta, arz/talep dengesizliğine yol açmaktadır.

İnşaat sektörüne ait veriler, sektörümüzün, siyasi iktidarın kararlarına, bütçe tercihlerine, global ekonomik hareketlere ne denli açık olduğunu göstermektedir. İnşaat sektöründeki daralma veya genişleme, büyüme/küçülme oranları, inşaat sektörünün GSYH içindeki azalan/artan payı, kamu yatırımlarının azalma/artma eğilimleri, yatırımcılar nezdinde yol açtığı olumsuzluklar bir yana, inşaat sektörünün tüm bileşenlerini etkilemekte, etkilenenlerin başında da inşaat mühendisleri gelmektedir. Çünkü sektördeki dengesizlik, meslektaşlarımıza güvencesizlik, işsizlik, düşük ücretler olarak yansımaktadır.

İnşaat mühendisleri, inşaat mühendisliği eğitimi veren okulların kapasitesiyle istihdam olanakları arasında sıkışıp kalmakta, bu sıkışıklığın en çarpıcı sonucu ise düşük ücretler olmaktadır. Kamu ve özel kesimde ve özellikle de yapı denetimi firmalarında meslektaşlarımızın son derece zor ve sağlıksız şartlarda, düşük ücretlerle ve güvencesiz çalıştığı bilinmektedir. Ne yazık ki meslektaşlarımız, başta yapı denetim alanı olmak üzere özel kesimde neredeyse asgari ücretle çalıştırılmaktadır.

İMO, toplumsal yarar ilkesinden taviz vermeyi düşünmemekte, temel anlayışından uzaklaştıracak bir uzlaşmayı doğru bulmamaktadır. Açık ki böyle bir uzlaşma kendi varlığının reddiyesi üzerine bina edilecektir ki, meslek odalarının bu durumu sessizce karşılaması veya kolaylaştırması mümkün değildir.

İMO'nun 2004 yılında geliştirdiği, mühendisler için asgari ücret uygulamasına dikkat çekmek gerekmektedir. Asgari ücret uygulaması 2005 yılında devreye alınmıştır.

Bu nedenle, İMO'nun 2004 yılında geliştirdiği, mühendisler için asgari ücret uygulamasına dikkat çekmek gerekmektedir. Asgari ücret uygulaması 2005 yılında devreye alınmış, İMO, meslektaşlarının düşük ücretle çalıştırılmasının önüne geçmek amacıyla, mühendislerin alacağı asgari ücreti belirlemiş, böylelikle hem düşük ücretle çalıştırılmanın önüne geçilmiş hem de emekliliğe esas sigorta prim matrahının düşük gösterilmesine izin verilmemiştir.

Kamu kesiminde çalışan meslektaşlarımız da örgütlenme, özlük haklar, ücretler dahil olmak üzere pek çok sorun yaşamakta, çalışma yaşamına dahil edilen güvencesizlik inşaat mühendislerini de etkilemektedir. Emekli olan meslektaşlarımızın yoksulluk sınırında maaş alması ise ekonomik-sosyal bir sorun olarak İMO'nun oluşturduğu mücadele hattında yer almaktadır.

Türkiye'de özellikle askeri darbe dönemlerinde, köy derneklerinden meslek odalarına kadar, örgütlenme yasaklanmış, suç gibi algılatılmaya çalışılmış, üye olma oranları her zaman çağdaş kabullerin hayli gerisinde tutulmuştur.

Demokrasinin, meslek dayanışmasının, mesleki denetimin gereği

Meslek odalarına zorunlu üyelik, 1983 yılında, yani 12 Eylül koşullarında, TMMOB Yasası'nda yapılan bir değişiklikte kaldırılmıştır. Bu kararlar, kamu kesiminde çalışan inşaat mühendislerinin İMO'ya üyeliği gönüllülük temelinde gerçekleşmeye başlamış, bunun yanında kendi namı hesabına ya da özel firmalarda çalışan meslektaşlar İMO'ya üye olmaya devam etmiştir.

2013 yılı başı itibarıyla İMO'nun 93 bin 324 üyesi bulunmaktadır.

İMO'ya neden üye olmalıyız sorusuyla başlayacak bir tartışma, mesleki dayanışma, yardımlaşma, bilimsel gereklilik ve mesleki uygulamaların ve meslektaşların denetiminin güvenli yapı üretimi bağlamında taşıdığı önemle birlikte, gelişmiş demokrasilerde örgütlenme alışkanlığı, örgütlenme oranları ile ilgili noktaya kadar genişletebilecektir. Gerçekten de, örgütlenme/üye olma oranları bir toplumun gelişmişliğine dair en çarpıcı göstergelerden biri olarak kabul edilmektedir.

Bu sadece meslek odalarına üyelikle sınırlı değildir; siyasi partilerden sivil toplum kuruluşlarına, mahalle derneklerinden sosyal-sportif amaçlı örgütlenmelere kadar ülkemizde örgütlenme oranlarının, örneğin Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında hayli gerilerde olduğu görülecektir. Türkiye'de her 850 kişiye bir dernek/sendika/meslek odası düşerken, örneğin Almanya ve Fransa'da her 40 kişiye, Amerika'da ise her 15 kişiye bir kurum düşmektedir.

Birakalım mesleki gereklilikleri, demokrasinin gereği yerine getirilerek, meslek odalarına üyelik teşvik edilmelidir. Oysa Türkiye'de özellikle askeri darbe dönemlerinde, köy derneklerinden meslek odalarına kadar, örgütlenme yasaklanmış, suç gibi algılatılmaya çalışılmış, üye olma oranları her zaman çağdaş kabullerin hayli gerisinde tutulmuştur. Bir kuruma üye olup olmama kararında, "fayda" ilişkisi gözetilmiş, toplumsal, sosyal, demokratik gereklilikler, örgütlü toplum olmanın yaratacağı olumluluklar göz ardı edilmiştir.

Günümüzde, tüm demokratik işleyişin ve demokratik normların askıya alındığı askeri darbe dönemdekilere benzer argümanlarla meslek örgütlenmelerinin güçsüzleştirilme gayret ve niyetine tanık olmamız, siyasi iktidarların örgütlü toplumdan duyduğu rahatsızlığı anlaşılır kılmakla, aynı zamanda geleceğe dönük kaygıları da artırmaktadır.

Buradaki asıl soru, meslek mensuplarının meslek odalarına üye olmasının ve kamu adına denetlenmesinin neden rahatsızlık yarattığıdır ki, bu soruya verilecek yanıt, siyasi iktidarın mesleki tasavvurunun daha net anlaşılmasını sağlayacaktır.

O halde ne yapmalı?

Yapılması gereken açıktır: İnşaat mühendisleri, tek ve merkezi meslek örgütü olan İMO'da örgütlenmelidir. Mesleki itibar, mesleki-bilimsel gereklilikler, meslektaş haklarının korunması ve geliştirilmesi, mühendislik eğitiminin sorunlarından arındırılması, meslek içi eğitim, toplumsal yarar, güvenli, sağlıklı ve nitelikli yapı üretimi için İMO'ya üye olmalı, mesleki örgütünün tüm faaliyetlerine etkin olarak katılmalıdır.

Mesleğe ve demokrasiye duyulan saygının gereği budur.